

Василь Іуліанович Шереметов (1876–1921) – викладач Полтавського учительського інституту, підполковник, дворянин. Діяльність в учительському інституті поєднував із своєю основною службою – посадою офіцера-вихователя і вчителя фехтування у Петровському полтавському кадетському корпусі

(ППКК). Оскільки В. І. Шереметов викладав в інституті гімнастику та військовий стрій, можливо, саме він, а не брат А. С. Макаренка, офіцер царської та Білої армій, Віталій Семенович, був найпершим, хто вплинув на загальні уявлення майбутнього видатного педагога щодо доцільності суто військових атрибутів виховання. Цікавим є послужний список В. І. Шереметова: закінчив ППКК (у чині віце-фельдфебеля), та Олександрівське

військове училище (у чині портупей-юнкера), спочатку служив у 19-й артилерійській бригаді; з 1894 р. підпоручик; з 1898 р. поручик; з 1902 р. штабс-капітан, у цьому ж році був нагороджений орденом св. Станіслава 3 ступеня; у 1903 р. розпочав службу в ППКК; з 1905 р. капітан; у 1908 р. нагороджений орденом св. Анни 3 ступеня; у 1911 р. за відмінність по службі проведений у підполковники; у 1912–1913 рр. навчався на виховательських курсах при Головному управлінні військових навчальних закладів.

ШЕРЕМЕТОВЪ		Получ. образ.: Петровск.-Полтавск.	
Василій Іуліановичъ.		кад. корп. и 3 в. Алекс. уч.	
В.-уч. вѣд.; оф.-восп.		Въ 19 арт. бриг.	
Петр.-Полт. кад. корп.		Занималъ должности:	
Род. 1 Янв. 876.		Наст. должн. 22 Сен. 903.	
Вѣроисп. прав.		Награды:	
Въ сл. вст.	1 Сен. 893.	С. Ст. 3 902; с. А. 3—6 Дек. 903.	
Подпр.	8 Авг. 894.		
Пор.	8 Авг. 898.		
Ш.-К.	8 Авг. 902.		
Кап.	6 Дек. 905.		

Із списку підполковників Петровського Полтавського кадетського корпусу за старшинством на 15.05.1913 р. (<http://www.histpol.pl.ua/ru/kniga-pamyati/kniga-pamyati-i-skorbi/kniga-pamyati-tom-2?id=6515>)

Рукописні спогади колишніх вихованців ППКК, що побачили світ у Парижі 1965 року, дають нам можливість додати необхідних штрихів до психологічного портрету цієї яскравої людини. Кадети характеризують Шереметова як зовні бравого і підтягнутого офіцера. Його надзвичайна обережність і звичка діяти за прислів'ям: “Сім разів відміряй, один відріж”, викликали у них, врешті-решт, шану і повагу до нього. В той же час він постає перед нами як людина, котра неймовірно схильна захоплюватися. Прикладом цього є незвичайне, що шокувало і викликало зніяковіття юнаків, хобі – голуб'ятництво: “батько двох дочок і одного сина і раптом, стоїть посеред двору, борода догори і переживає польоти своїх пернатих”.

Ймовірно, офіцерський чин і дворянське походження не заважали Шереметову в глибині душі сповідувати ліберальні і навіть ліві погляди. Зовсім неочікуваними і непростими для кадетів виявилися ті характерні зміни, що відбулися з Василем Іуліановичем під час Лютневої революції 1917 р.: “він, як за помахом жезла і несподівано, став зовсім іншою людиною, наче його підмінили: він, раптом, став представником службовців корпусу в місцевому революційному комітеті <...> Потрапляючи зрідка в корпус і відвідуючи наш клас, він несподівано заявив нам про те, що він, мало не з пелюшок, був соціал-демократ”. Доволі іронічно описують кадети й зовнішність свого педагога в ці дні: “І ось згадується, він з портфелем, обличчя заклопотане, від військової виправки один спогад, і, якщо для нас, кадетів, найвищим покаранням було зняття погонів, то для нього, це було довгоочікуваним і радісним моментом. / Але цьому демонстративному жесту заважало лише одне: ми ще носили наші Петровські погони, і йому довелося проробити цю операцію в декілька прийомів, по своїй системі: з почуттям, з толком, і з розстановкою:

- для початку, закрив корони поперечною червоною стрічкою,
- потім, зняв і стрічки і корони, залишивши вензелі Петра Великого,

- після чого, зняв і вензелі,
- нарешті дійшла черга і до погонів: вони легко і просто зникли”.

Така активність Шереметова, якого кадети називають не інакше, як “військовим комісаром Полтави”, коштувала йому, однак, певних “неприємностей” у період гетьманщини. У 1919–1920 рр., під час евакуації ППКК, Шереметов продовжував виконувати обов’язки офіцера-педагога, але при відступі Добровольчої армії (а разом з нею і об’єднаних кадетських корпусів) із Криму залишився в Ялті, сподіваючись повернутися до своєї дружини і дітей у Полтаву. Проте симпатії до соціал-демократів, на жаль, не врятували Василя Іуліановича від більшовицького терору: 6 липня 1921 р., за даними полтавського лікаря О. О. Несвіцького, він разом із трьома іншими своїми колегами – вихователями Г. П. Порай-Кошицем, Р. О. Чеботкевичем та лікарем Г. А. Левченком – був розстріляний у Криму.

У творах і листуванні А. С. Макаренка згадок про В. І. Шереметова поки що не знайдено.

Література

1. Макаренко В. Мой брат Антон Семенович. Воспоминания, письма. – Марбург, 1985. – XVIII, 202 с. – (Opuscula makarenkiana Nr 3).
2. Несвіцький О. О. Полтава у дні революції та в період смути 1917–1922 рр. – 1921 год. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://repres.poltava.ws/vytoky/nesv/index.htm>
3. Памятная книжка Полтавской губернии на 1915 год / под ред. П. А. Снесского. – Полтава : Типо-литогр. Губернского Правления, 1915. – XXXII, 629 с.
4. Памятная книжка Полтавской губернии на 1916 год / под ред. П. А. Снесского. – Полтава : Типо-литогр. Губернского Правления, 1915. – XXVIII, 429 с.
5. Сборник воспоминаний бывших питомцев Петровского Полтавского кадетского корпуса, издаваемый Объединением в Париже по случаю сто-

двадцати-пяти летия со дня основания Корпуса. – Париж, 1965. – 226 с. [На правах рукописи].

6. Шереметов, Василий Иулианович [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://histpol.pl.ua/ru/glavnaya?id=6515>

А. В. Ткаченко